

LÖSNINGAR till Tentamen i 2D1240 Numeriska metoder gk2, 2000-10-28

1. Alla Helgons dag

a) Vi får ett överbestämt system med sex ekvationer och tre obekanta.

$$\mathbf{A} = \begin{pmatrix} 1 & -1 & 0 \\ 1 & -1/2 & -\sqrt{3}/2 \\ 1 & 1/2 & -\sqrt{3}/2 \\ 1 & 1 & 0 \\ 1 & 1/2 & \sqrt{3}/2 \\ 1 & -1/2 & \sqrt{3}/2 \end{pmatrix}, \quad \mathbf{A}^T \mathbf{A} = \begin{pmatrix} 6 & 0 & 0 \\ 0 & 3 & 0 \\ 0 & 0 & 3 \end{pmatrix}, \quad \mathbf{A}^T \mathbf{y} = \begin{pmatrix} 16 \\ 6.5 \\ -\sqrt{3}/2 \end{pmatrix}$$

$c_1 = 8/3$, $c_2 = 13/6$, $c_3 = -\sqrt{3}/6$. Residualvektor: $1/2, -11/6, 2, -5/6, -1/2, 2/3$. Ortogonalitetsegenskap: $\mathbf{A}^T \mathbf{r} = \mathbf{0}$; beräkning av vänsterledet $\mathbf{A}^T \mathbf{r}$ ger önskade nollor.

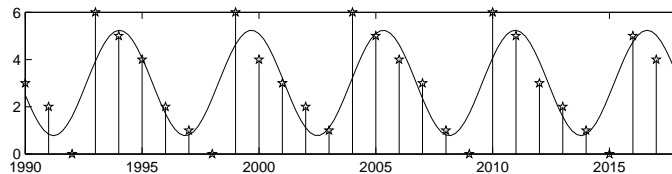
b) Använd Gauss-Newtons metod på det icke linjära överbestämde systemet

$$F(t_i) = c_1 + c_2 \cos \omega(t_i - 2000) + c_3 \sin \omega(t_i - 2000) - y_i = 0, \quad i = 1, 2, \dots, 28$$

Goda startgissningar till de fyra parametrarna c_1, c_2, c_3, ω krävs, och de hämtas ur uppgift 1a. Jacobianen blir en 28×4 matris.

```
t=(1990:2017)'; tc=t-2000; T=1990:0.2:2018; Tc=T-2000;
y=[3 2 0 6 5 4 2 1 0 6 4 3 2 1 6 5 4 3 1 0 6 5 3 2 1 0 5 4]';
stem(t,y,'p'), hold on
c=[8/3 13/6 -sqrt(3)/6 pi/3]';
for iter=1:5
    f=c(1)+c(2)*cos(w*tc)+c(3)*sin(w*tc)-y; fnorm=norm(f)
    J4=-c(2)*tc.*sin(w*tc)+c(3)*tc.*cos(w*tc);
    J=[ones(size(tc)) cos(w*tc) sin(w*tc) J4]; dc=-J\f; c=c+dc; w=c(4);
end, cvec=c(1:3)', w
Y=c(1)+c(2)*cos(w*Tc)+c(3)*sin(w*Tc); plot(T,Y)
```

Med goda startgissningar når $\|\mathbf{f}\|_2$ sitt minimum redan efter tre eller fyra iterationer. Resultat: $c_1 = 3.0083$, $c_2 = 2.0873$, $c_3 = -0.7895$, $w = 1.1130$ ($\pi/3 = 1.0472$).

2. Halloween

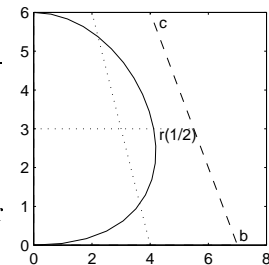
a) Styrpunkterna är $(7, 0)$ och $(4, 6)$. Eftersom första interpolationspunkten är origo blir uttrycket för bézierkurvan:

$$\mathbf{r}(t) = 3t(1-t)^2(7, 0) + 3t^2(1-t)(4, 6) + t^3(0, 6). \text{ Det ger } x(t) = 21t - 30t^2 + 9t^3 \text{ och } z(t) = 18t^2 - 12t^3.$$

b) Ekvationen kan skrivas $(x(t) - 7)^2 + (z(t))^2 - 3.5^2 = 0$ som är på formen $f(t) = 0$. Derivatan blir $2x'(t)(x(t) - 7) + 2z'(t)z(t)$,

där $x'(t) = 21 - 60t + 27t^2$ och $z'(t) = 36t - 36t^2$. Lämpliga startgissning är $t = 0.2$ till nedre skärningspunkten och $t = 0.5$ till den övre.

(Resultatet blir $t = 0.2721$ med pumpakoordinaterna $(3.6744, 1.0911)$ resp $t = 0.3933$ med koordinaterna $(4.1663, 2.0543)$.) Algoritm i MATLAB följer här:


```

tgiss=[0.2 0.5];
for nr=1:2
    t=tgiss(nr); dt=1;
    while abs(dt/t)>1e-10
        x=21*t-30*t^2+9*t^3; z=18*t^2-12*t^3; xp=21-60*t+27*t^2; zp=36*t-36*t^2;
        f=(x-7)^2+z^2-3.5^2; fp=2*(x-7)*xp+2*z*zp; dt=-f/fp; t=t+dt;
    end, t

```

3. Spökande kurva

a) Naiv ansats: $P(t) = a_1 + a_2t + a_3t^2 + a_4t^3 + a_5t^4 + a_6t^5$. Det leder till ett helfyllt system med en 6×6 vandermondematrix med ettor i första kolumnen, t -värdena 2000, ..., 2005 i andra kolumnen, kvadraterna på t i tredje, osv till sjätte kolumnens $2000^5, \dots, 2005^5$. Konditionstalet blir mycket stort, mer än 10^{16} så att koefficienterna inte får en enda korrekt siffra. Vid polynomvärdesberäkningen blir det svåra cancellationer (se NAM 3.4). Hackigheten är ett faktum!

b) Newtons ansats: $P(t) = c_1 + c_2(t-2000) + c_3(t-2000)(t-2001) + c_4(t-2000)(t-2001)(t-2002) + c_5(t-2000)(t-2001)(t-2002)(t-2003) + c_6(t-2000)(t-2001)(t-2002)(t-2003)(t-2004)$. Vi får ett system med triangulär matrix och små heltal som matriselement. Framåtsubstitution ger $c_1 = 4, c_2 = -1, c_3 = 0, c_4 = 0, c_5 = 1/4, c_6 = -1/5$.

4. Skräcksim

a) G siktar mot bryggan men förs allt längre medströms så att hon slutligen måste simma motströms (se figuren i tentatexten). I detta skede går hastighetens y -komponent mot noll och dess x -komponent mot $v_0 - v_s$. Med $u_1 = x$ och $u_2 = y$ blir differentialekvationens högerled:

```

function f=fsimx(u)
    v0=1.5; vs=2.5; x=u(1); y=u(2); s=sqrt(x^2+y^2);
    if y>0, f=[v0-vs*x/s -vs*y/s]; else f=[v0-vs 0]; end

```

Lös med RK4 först med tidssteget 1 minut ($dt = 1/60$) så länge y är positivt och notera tiden vid framkomsten till bryggan. Räkna om med steget en halvminut (nu markeras enbart vartannat värde med ring). Tidsangivelsen får då en osäkerhet på en halv minut.

```

b=0.7; plot(0,0,'x',[0 0],[0 b],':'), axis equal, hold on
for J=1:2, dt=1/(J*60); % ta J tidssteg per minut
    for xs=-1:0.5:0
        u=[xs b]; U=u; t=0; T=t;
        while u(2)>0 % simma till bryggan
            f1=fsimx(u); f2=fsimx(u+dt*f1/2);
            f3=fsimx(u+dt*f2/2); f4=fsimx(u+dt*f3);
            u=u+dt*(f1+2*f2+2*f3+f4)/6; U=[U; u]; t=t+dt; T=[T; t];
        end
        N=length(T); tidminuter=t*60, X=U(:,1); Y=U(:,2);
        plot(X,Y, X(1:J:N),Y(1:J:N),'o') % ring ritas varje minut
    end
end
end

```

I while-slingans sista genomlöpning blir y negativt, därför behövs if-satsen i `fsimx`. Simturen tar 23, 21, 26 minuter (med en halv minuts osäkerhet) för resp $x_s = -1.0, -0.5, 0$.

b) Vi förmodar att simtiden som funktion av x_s är unimodal för $-1 \leq x_s \leq 0$. Bestäm minimum med gyllenesnittetsökning. I varje iteration krymper intervallet med faktorn $(\sqrt{5}-1)/2 = 0.618$. Eftersom x_s -intervallet högst får vara 10 m, dvs 0.010 km, får vi sambandet $0.618^n \cdot 1 = 0.010$, där n är antalet iterationer. Efter logaritmering erhålls $n = 9.57$, alltså krävs 10 simningar utöver de tidigare tre för att bestämma snabbaste simtur.

En noggrannare tidsangivelse än den i a-uppgiften krävs förstås, t ex kan algoritmen modifieras så att sista simsnutten före bryggan räknas med förfinat tidssteg (t ex en sekund). Snabbaste simtur uppnås om G hoppar i vid $x_s = -0.505 \pm 0.005$ och den tar 21 min 0 sek.

c) Integranden är periodisk med perioden $T = 1/500$; under 10 sekunder blir det 5000 svängningar. $I_{medel} = 5000 \cdot \frac{1}{10} \int_0^T I(t) dt = \frac{1}{T} \int_0^T I(t) dt$. Trapetsregeln är bästa algoritm för integration av periodiska funktioner över en hel period, och det räcker oftast med färre än 50 delintervall för att få datorprecision. (Här räcker faktiskt $n = 7$ och resultatet blir 1.26606587775201.)